

ความเจริญของวัดไทยในต่างแดน
THE PROSPERITY OF THAI BUDDHIST TEMPLES IN OVERSEAS

ปวรุตม์ จูติพงษ์ศิริกุล¹
PAWARUTH THITIPONGSIRIKUL
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2560

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้วัดไทยในต่างแดน มีความเจริญ รุ่งเรืองดำรงอยู่ได้ และเพื่อเป็นแนวทางหรือนโยบายและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและสนับสนุน วัดไทยในต่างแดน ตลอดจนการบริหารและการจัดการและการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เป็นการวิจัยแบบผสม มีกลุ่มเป้าหมายเป็นวัดจำนวน 2 พื้นที่คือวัดไทยใน เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และวัดไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสอบถามพุทธศาสนิกชน ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาในเขตชุมชน รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่มาทำบุญ หรือเข้าร่วมจัดกิจกรรมที่วัด จำนวน 214 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าอาวาสวัด/รองเจ้าอาวาส หรือผู้แทน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า วัดไทยในต่างแดนมีความเจริญขึ้น ด้วยเหตุผล 3 ประการคือประการที่หนึ่งด้านความเลื่อมใสศรัทธา ตามทฤษฎีปทัสถาน ประการที่สองด้านวัตถุตามทฤษฎีบริหารธุรกิจ และประการสุดท้ายคือด้านการปรับตัว ตามทฤษฎีการปรับตัวขององค์กร การที่จะสามารถปรับตัวที่ทำให้วัดไทยในต่างแดนมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นเพราะจะต้องอิงกับธุรกิจบ้างเพื่อให้สามารถสนองตอบกับความต้องการของผู้มาทำบุญในต่างแดน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ แต่เพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมในเรื่องของปทัสถานลงไปและจะต้องปรับตัวให้ทันตามความเจริญก้าวหน้าของสังคมและตามความต้องการของสังคม และโลกในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ : 1.พระพุทธศาสนา 2. ต่างแดน 3.ความเจริญ 4.วัดไทย

¹ศ.เอก, รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต ตำแหน่ง นักวิชาการศาสนาชำนาญการ หน่วยงาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

Abstract

The Objectives of the research article were to study the reasons reflecting the prosperity of Thai Buddhist Temples in overseas. The outcome of this research will be rolled out as a strategic plan to improve the others Thai Buddhist Temples in various places of the world. This research was a mixed method research targeting on the two areas; Hong Kong Special Administrative Region of the People's Republic of China and Republic of Singapore. In terms of quantitative research, the questionnaires were distributed to the local Buddhists or visitors who came to make merit or joined the religious activities at the temples. On the other hand, qualitative research, an interview, had been conducted with the abbots, deputy abbots or the informants and taken data analysis. The results found that the reasons reflecting the prosperity of Thai Buddhist Temples in overseas based on three components: Firstly, enshrines which based on the Normative Theory. Secondly, materialism which based on Business Management Theory. Finally, we found that Business Management Theory can be applied and can be acceptable as to contribute to the prosperity and existence of the temples. However, the Normative Theory has to be promoted in order to maintain and preserve the Buddhist principles and philosophy. The results from this research finally found that the temples and the people involved should adapt themselves to the social civilization and demands in the world of digitalization.

Keywords : 1. Buddhism 2. Overseas 3. Prosperity 4. Thai Buddhist Temples

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งของประเทศไทย มีความผูกพันกับประชาชนในประเทศชาติอย่างแนบแน่น แนวคิดเรื่องต่างๆทุกด้านในสังคมไทยมีความสัมพันธ์มีรากเหง้ามาจากความคิดทางพระพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น (สมบุญ สุขสำราญ, 2527, หน้า 15) วัดถือเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันสงฆ์เป็นสถานที่ของพระสงฆ์ผู้ประพฤติพรหมจรรย์เป็นสถานที่ร่มรื่น สงบเหมาะสมแก่การบำเพ็ญสมณธรรมของพระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป โดยเปรียบวัดเป็นสถาบันอุดมคติเพราะเป็นตัวเปลี่ยนทัศนคติพื้นฐานของมนุษย์ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม (เอมอร เจริญมาศ. 2548, หน้า 38) ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ของชุมชนไทย ผูกพัน

กับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางเป็นสัญลักษณ์แห่งความมีอารยธรรมของสังคม และชุมชนไทย (ทะนงชัย บุรณพิสุทธิ์. 2545, หน้า 1)

วัดถือว่าเป็นองค์การประเภทหนึ่ง ซึ่งตามทฤษฎีองค์การมีหลายประเภท เช่น องค์การในส่วนธุรกิจคือบริษัท ห้างร้านต่างๆ ในส่วนขององค์การราชการ คือกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ แต่วัดถือได้ว่าเป็นองค์การพิเศษ ซึ่งไม่ใช่ธุรกิจและราชการ คือองค์การที่เป็นปทัสถาน (normative) มุ่งเน้นในทำนุบำรุงศาสนา และการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นองค์การประเภทพิเศษ วัดเป็นองค์การที่ใครจะเข้ามาอยู่ หรือไม่อยู่ขึ้นอยู่กับความสมัครใจและความศรัทธา ดังนั้นเจ้าอาวาสวัดในฐานะผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการสร้างความนิยมชมชอบ ให้คนหันมาเข้าวัดเป็นจำนวนมากๆ และมาด้วยความสมัครใจ การที่วัดจะได้รับความนิยมชมชอบนั้น ผู้นำวัดต้องมีการนำแนวคิดทางการตลาดมาใช้ผสมผสานกับหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้องค์การนี้มีความมั่นคง และยั่งยืน หากมององค์การภาคธุรกิจได้นำแนวคิดทางการตลาดมาใช้ในการบริหารเชิงกลยุทธ์ เช่น การผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา ช่องทางจำหน่าย และการวางแผนให้เกิดความนิยมชมชอบอย่างต่อเนื่อง (Philip Kotler.2000, หน้า 553) วัดไทยถือเป็นสถานที่พึ่งพาทางจิตใจของคนไทย และเป็นศูนย์รวมของชุมชนคนไทยในต่างประเทศ ในปัจจุบันมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของไทย ไปยังประเทศต่างๆ ทุกภูมิภาคของโลก ทั้งในอเมริกาเหนือ ยุโรป เอเชียใต้ เอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลาง แอฟริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ จากข้อมูลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำปี 2559 ศาสนาพุทธ จำนวนผู้นับถือทั้งสิ้น 376 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 5.52 ของประชากรทั่วโลก ทวีปเอเชียมีจำนวนวัดไทยทั้งหมด 202 วัด คิดเป็นร้อยละ 37.47 ของวัดไทยทั่วโลก ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกวัดไทยในทวีปเอเชีย ได้แก่ เขตปกครองพิเศษฮ่องกงและประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ เนื่องจากเป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่มีจำนวนผู้เดินทางมากที่สุด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2559) ตลอดจนทั้งสองประเทศมีความคล้ายกันหลายด้าน เช่น มีสภาพภูมิประเทศเป็นเกาะ มีประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นประชาชนจีนที่นับถือพระพุทธศาสนา และสภาพเศรษฐกิจอยู่ในระดับดี โดยได้รวบรวมข้อมูลและรายละเอียดวัดไทยในเขตปกครองพิเศษฮ่องกงและประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์โดยเฉพาะเขตปกครองพิเศษฮ่องกงประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีจำนวนวัดไทยทั้งสิ้น 6 วัด แบ่งเป็นมหานิกาย จำนวน 3 วัด และธรรมยุต จำนวน 3 วัด ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีจำนวนวัดไทยทั้งสิ้น 41 วัด แบ่งเป็นมหานิกาย จำนวน 11 วัด และธรรมยุต จำนวน 30 วัด

ดังความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเจริญของวัดไทยในต่างแดน” ซึ่งงานวิจัยนี้จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยพบว่ายังไม่มีใครเคยมีผู้ใดทำการศึกษาในประเด็นนี้มาก่อนโดยที่จะศึกษาวัดไทยในต่างแดนมีความเจริญรุ่งเรืองดำรงอยู่ได้เพราะอะไร และจะมี

แนวนโยบายในการพัฒนาวัดไทยในต่างแดนได้อย่างไร และเพื่อประโยชน์ต่อองค์การพระพุทธศาสนา โดยตรงที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดนต่อไป

2. โจทย์วิจัย

- 2.1 วัดไทยในต่างแดนมีความเจริญอยู่ในระดับใด
- 2.2 วัดไทยในต่างแดนได้มีความเจริญเติบโตขึ้นหรือลงเป็นเพราะเหตุใด
- 2.3 มีแนวทาง หรือนโยบายอย่างไร ในการพัฒนาวัดไทยในต่างแดน

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้วัดไทยในต่างแดน มีความเจริญรุ่งเรืองดำรงอยู่ได้
- 3.2 เพื่อเสนอแนวทางหรือนโยบายและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดน ตลอดจนการบริหารและการจัดการและการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 4.1 ได้ทราบว่าวัดไทยในต่างแดนเจริญขึ้นหรือเจริญลง
- 4.2 ได้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้วัดไทยในต่างแดนมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้น
- 4.3 ได้มีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดน ตลอดจนการบริหารและการจัดการและการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นอย่างไรบ้าง

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม วิธีคือวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) รวมทั้งศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) และการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัย โดยใช้ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงปริมาณสนับสนุนและพรรณนาข้อมูลที่สำคัญรายละเอียดดังนี้

- 5.1 วิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร ได้แก่ เจ้าอาวาสวัด รองเจ้าอาวาส หรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกเขตปกครองพิเศษฮ่องกง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 3 วัด วัดละ 1 รูป และประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ จำนวน 3 วัด ๆ ละ 1 รูป

5.2 วิจัยเชิงปริมาณ ประชากรได้แก่ พุทธศาสนิกชน ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาในเขตชุมชนนักท่องเที่ยวที่มาทำบุญ หรือเข้าร่วมจัดกิจกรรมของวัดไทย ที่อยู่ในเขตปกครองพิเศษฮ่องกง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีประชากร จำนวนเฉลี่ย 460 คนต่อเดือน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2559). สถิตินักท่องเที่ยว ปี 2559. 8 พ.ย. 2559) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ วัดไทย ในเขตปกครองพิเศษฮ่องกง จำนวน 2 วัด จำนวน 114 คน และวัดไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ จำนวน 2 วัด จำนวน 100 คน รวมเป็น 214 ตัวอย่าง

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

- แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) โดยแสดงผลเป็นร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean)
- แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดนของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดนของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3.2 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการจัดเตรียมข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์ได้ง่ายขึ้น เช่น การจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ คือจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิคือจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมด้วยการเจนนับ “แนวคิด” ที่เป็นประเด็นของการศึกษาตามที่ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์แล้วใช้การพรรณนาความในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

6.1.1 ผลวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดน

จากการศึกษา พฤติกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดน พบว่า ผู้เดินทางมาวัดไทยในสาธารณรัฐสิงคโปร์ และเขตปกครองพิเศษฮ่องกงมีพฤติกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดนคล้ายคลึงกัน จากการสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความตั้งใจเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมในวัดไทยเป็นการตัดสินใจด้วยตัวเอง และการเดินทางมากับครอบครัวหรือเพื่อนจะน้อยกว่าการเดินทางมาด้วยตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่เดินทางมาร่วมกิจกรรมที่วัดไทยจำนวน 2-3 ครั้ง มี

วัตถุประสงค์หลักคือมีความศรัทธาและเลื่อมใสพระภิกษุ ในขณะที่เดินทางมาวัดไทยส่วนใหญ่เป็นผู้
ออกค่าใช้จ่ายซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมการสืบทอดพระพุทธศาสนา เช่น ผ้าป่า
ทอดกฐิน การบวชนาค และการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ทุกครั้งที่เดินทางมาส่วนใหญ่จะ
อยู่เข้าร่วมกิจกรรมที่วัดเป็นระยะเวลา 2-4 วัน หากพิจารณาถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายในการเดินทาง
มาวัดในแต่ละครั้ง รวมทั้งค่าอาหาร ค่าที่พัก และค่าเดินทาง พบว่า ส่วนใหญ่ใช้จ่ายในการเดินทาง
เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 30,001-40,000 บาท และเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งผู้เดินทางมาวัดไทย
เป็นผู้掏เงินส่วนตัว และประเด็นสำคัญที่ผู้เดินทางมาวัดมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก
ในวัดไทย เรียงลำดับสูงสุดมาต่ำสุด ได้แก่ (1) ห้องน้ำ/ห้องสุขา (2) ถังขยะ/จุดกำจัดของเสีย (3) มีให้
เช่าบูชาพระ และวัตถุมงคล (4) ศูนย์จำหน่ายของที่ระลึก (5) ห้องปฏิบัติธรรม (6) ที่พักของผู้มา
ปฏิบัติธรรม (7) บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ (8) ป้ายบอกทางเข้าวัด และลำดับต่ำสุด ได้แก่ (9) ที่
จอดรถ/ลานจอดรถและส่วนใหญ่ได้มีการบริจาคเงินทำนุบำรุงวัดไทยเป็นจำนวนเงิน 15,001-30,000
บาทต่อปี และความต่อเนื่องที่จะเดินทางกลับมาอีก ส่วนใหญ่ต้องการที่จะกลับมาวัดไทยในต่างแดน

6.1.2 ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความนิยมชมชอบการเดินทางมาวัดไทยในต่างแดน

ความนิยมชมชอบ การเดินทางมาวัดไทยในต่างแดน	Hongkong		Singapore		รวม	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
กลุ่มที่ 1: เครื่องรางของขลัง	41	35.96	36	36.00	77	35.98 (2)
กลุ่มที่ 2 : จิตใจ/อารมณ์	46	40.35	41	41.00	87	40.65 (1)
กลุ่มที่ 3 : วัตถุ/สถาปัตยกรรม	27	23.68	23	23.00	23.00	23.37 (3)
รวม	114	100	100	100.00	214	100.00

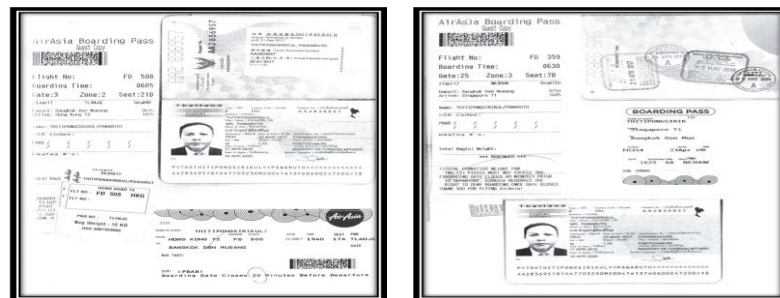
จากผลการศึกษาความนิยมชมชอบการเดินทางมาวัดไทยในต่างแดน สรุปได้ว่า ความนิยม
ชมชอบ อันดับแรก ได้แก่ กลุ่มที่สอง คือมีความนิยมชื่นชอบเกี่ยวกับด้านจิตใจ/อารมณ์ การปลูก
จิตสำนึก และกิจกรรมทางศาสนา เช่น การมาปฏิบัติธรรมผ้าป่ากฐินบวชนาควันมาฆบูชาการ
บูรณปฏิสังขรณ์ทำบุญตักบาตรที่วัดเทศกาลสงกรานต์วันลอยกระทง ซึ่งต้องการความสงบและสนใจ
ในกิจกรรมทางศาสนาเป็นอันดับแรกสอดคล้องกับแนวคิดบางประการของ

6.1.3 ผลการศึกษาวิจัยความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมและสนับสนุน
วัดไทยในต่างแดน พบว่า บทบาทและหน้าที่ผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยที่อยู่ในอันดับมากที่สุดที่มีอิทธิพลต่อ
การส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดนและจัดอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้าน

สภาพแวดล้อมของวัดไทยจัดอยู่ในระดับมาก ถัดมาได้แก่ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จัดอยู่ในระดับมาก ถัดมาได้แก่ ด้านความนิยมในชื่อเสียงของวัดจัดอยู่ในระดับมาก ถัดมาได้แก่ ด้านสิ่งจูงใจ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดน ถัดมาได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมของวัด ซึ่งอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีอิทธิพลอยู่ในอันดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารต่าง ๆ จัดอยู่ในระดับมาก

6.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตแบบไม่มีส่วนโดยเดินทางไปสัมภาษณ์ และแจกแบบสอบถาม ณ เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ประเทศสาธารณประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 22-24 มกราคม 2560 และประเทศสิงคโปร์ระหว่างวันที่ 21-23 เมษายน 2560รายละเอียดดังแผนภาพ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

6.2.1 ด้านบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชน หน่วยงานของรัฐ และผู้มีจิตศรัทธา ผู้นำชุมชนมีการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยต่างแดนของ ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนฮ่องกง/สิงคโปร์เชื้อสายจีนมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมวัดไทยต่างแดนรัฐบาลมีการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยต่างแดนของรัฐบาลไทยรัฐบาลไทยให้งบประมาณมาส่งเสริมและสนับสนุนด้วยงบประมาณที่ไม่เพียงพอ วัดไทยในต่างแดนจะต้องรับสรรหางบประมาณมาบริหารวัดเอง ผู้มีจิตศรัทธามีการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยต่างแดนของผู้มีจิตศรัทธาผู้มีจิตศรัทธาส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อชาติจีนที่มาทำบุญเข้ามาที่วัด 99 % ของผู้มีจิตศรัทธาที่มาวัดจะเป็นคนจีนสิงคโปร์/ฮ่องกง

6.2.2 ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนวัด ส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและสนับสนุนวัดจะมีช่วงการจัดกิจกรรม และมีจำนวนน้อยการส่งเสริมและสนับสนุนวัดในช่วงเวลาที่ไม่มีการพิธีกรรมทางศาสนา หรือการสร้างสิ่งจูงใจ มีคนในชุมชนมาปฏิบัติธรรมตลอดเวลา แต่มีจำนวนไม่มาก ยกเว้นการจัดกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนาเพราะในวัดจะจัดการปฏิบัติธรรมทุกวันพระใหญ่ มีสวดมนต์ตลอด คนไทย คนจีน ที่ชอบที่อยากปฏิบัติธรรม และไม่มีนโยบายการสนับสนุนพัฒนาอาชีพและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

6.2.3. ด้านความนิยมในชื่อเสียงของวัด มีการสร้างความนิยมชมชอบในชื่อเสียงของวัด ได้แก่ ด้านจิตใจ/อารมณ์ การปลูกจิตสำนึก และกิจกรรมทางศาสนา เช่น การมาปฏิบัติธรรม ผ้าป่า กฐิน บวชนาค วันมาฆบูชา การบูรณปฏิสังขรณ์ ทำบุญตักบาตรที่วัด วัดดำเนินการเปิดการเรียนการสอนภาษาไทยภายในวัด สอนคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กๆ หรือบุคคลทั่วไปที่สนใจมาศึกษาหาความรู้ และวัดมีการจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแก่ผู้เดินทางมาวัด

6.2.4 ด้านสภาพแวดล้อมของวัดไทย มีการจัดสิ่งแวดแวดล้อมภายในวัดและรอบบริเวณวัด เช่น เรืองเสียง คั่นจากธูป แสงไฟส่องสว่าง การจัดสวน จราจร ห้องน้ำ ชยะ และป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ

6.2.5 ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารต่าง ๆ วัดมีการดำเนินการนำเทคโนโลยีการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงชุมชน เช่น การเผยแพร่ศาสนาพุทธทางระบบออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์วัดนี้ผ่านระบบดาวเทียม มีเทคโนโลยีการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงชุมชน แต่ไม่มีการบริการในการสืบค้นข้อมูลและอินเทอร์เน็ตให้ผู้เดินทางมาวัด

6.2.6 ด้านการมีสิ่งจูงใจ วัดมีการสร้างสิ่งจูงใจ ได้แก่ ด้านจิตใจ/อารมณ์ การปลูกจิตสำนึกการให้บูชาพระและวัดอุ้มงคล สิ้นค้าพื้นเมืองจำหน่ายและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (บริการนวดแผนโบราณการศึกษาธรรมชาตีสถานค้าต่าง ๆ ของที่ระลึก ฯลฯ) และมีการก่อสร้างอาคารและ สิ่งปลูกสร้างภายในบริเวณวัดไทยเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของศิลปกรรม และลักษณะสวยงาม

6.2.7 ด้านการจัดกิจกรรมของวัด มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา และการดึงดูดเดินทางมาวัดไทยทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีการสอนพระพุทธธรรม และสืบทอดประเพณีและกิจกรรมทางศาสนาของไทยมีการจัดกิจกรรมสำคัญ และมีการจัดกิจกรรมของวัด เช่น ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง สามารถดึงดูดเดินทางมาวัดไทยทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 วัดไทยในต่างแดนมีความเจริญอยู่ในระดับใด

วัดไทยในต่างแดนมีความเจริญเนื่องจากผู้มาทำบุญมีความตั้งใจเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมในวัดไทยเป็นการตัดสินใจด้วยตัวเอง และการเดินทางมากับครอบครัวหรือเพื่อนจะน้อยกว่าการเดินทางมาด้วยตนเองซึ่งส่วนใหญ่เดินทางมาร่วมกิจกรรมที่วัดไทยจำนวน 2-3 ครั้ง มีวัตถุประสงค์หลักคือมีความศรัทธาและเลื่อมใสพระภิกษุในขณะที่เดินทางมาวัดไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมการสืบทอดพระพุทธศาสนา เช่น ผ้าป่า ทอดกฐิน บวชนาค และการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ทุกครั้งเดินทางมาส่วนใหญ่จะอยู่เข้าร่วมกิจกรรมที่วัดเป็นระยะเวลา 2-4 วัน การใช้จ่ายในการเดินทางมาวัดในแต่ละครั้ง รวมทั้งค่าอาหาร ค่าที่พัก และค่า

เดินทาง พบว่า ส่วนใหญ่ใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 30,001-40,000 บาท และเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งผู้เดินทางมาวัดไทยเป็นผู้ออกเงินส่วนตัว และประเด็นสำคัญที่ผู้เดินทางมาวัดมีความชื่นชอบสิ่งอำนวยความสะดวกในวัดไทย เรียงลำดับสูงสุดมาต่ำสุด ได้แก่ ห้องน้ำ/ห้องสุขา ถังขยะ/จุดกำจัดของเสีย มีให้เช่าบูชาพระ และวัตถุมงคล ศูนย์จำหน่ายของที่ระลึก ห้องปฏิบัติธรรม ที่พักของผู้มาปฏิบัติธรรม บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ ป้ายบอกทางเข้าวัด และที่จอดรถ/ลานจอดรถ และส่วนใหญ่ได้มีการบริจาคเงินทำนุบำรุงวัดไทยเป็นจำนวนเงิน 15,001-30,000 บาทต่อปี และความต่อเนื่องที่จะเดินทางกลับมาอีกสูงมาก กล่าวคือ ส่วนใหญ่ต้องการที่จะกลับมาวัดไทยในต่างแดน

7.2 วัดไทยในต่างแดนได้มีความเจริญเติบโตขึ้นหรือลงเป็นเพราะเหตุใด

วัดไทยในต่างแดนเจริญขึ้น เพราะว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทและหน้าที่สำคัญมากและมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดนอยู่ในอันดับแรก อันดับที่สองคือสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดน อันดับที่สามคือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อันดับที่สี่ความนิยมในชื่อเสียงของวัด อันดับที่ห้าคือการมีสิ่งจูงใจ อันดับที่หกคือการจัดกิจกรรมของวัดและอันดับที่เจ็ดด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารต่างๆ ส่วนเรื่องของความนิยมชมชอบนั้น ผู้มาทำบุญในวัดส่วนใหญ่มีความนิยมชมชอบด้านจิตใจ/อารมณ์ การปลุกจิตสำนึก และกิจกรรมทางศาสนา เช่น การมาปฏิบัติธรรม ฝ่าป่า กฐิน บวชนาค การบูรณปฏิสังขรณ์ การทำบุญตักบาตร เทศกาลสงกรานต์ วันลอยกระทง และต้องการความสงบ และสนใจในกิจกรรมทางศาสนาเป็นอันดับแรก ส่วนความนิยมชมชอบด้านเครื่องรางของขลัง เช่น กราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูป สะสมเครื่องรางของขลัง การเช่าบูชาพระ อันดับสุดท้ายมีความนิยมขึ้นชอบเกี่ยวกับด้านวัตถุและสถาปัตยกรรมเช่นวัดมีอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในบริเวณวัดไทยเช่น อุโบสถ เจดีย์ วิหาร กำแพงมีลักษณะสวยงามน่าประทับใจ วัดมีอาคารและสิ่งปลูกสร้างภายในบริเวณวัดไทยเช่น อุโบสถ เจดีย์ วิหาร กำแพงเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของศิลปกรรม ภายในวัดและบริเวณวัดมีสินค้าพื้นเมืองจำหน่ายและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเช่นบริการนวดแผนโบราณ การศึกษาธรรมชาติ ร้านค้าต่าง ๆ ของที่ระลึก ฯลฯ

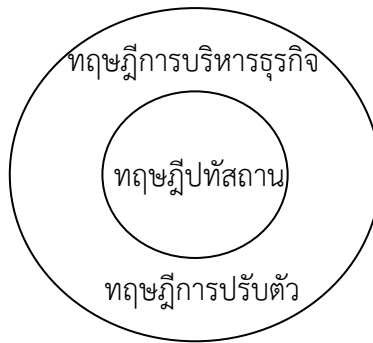
7.3 มีแนวทาง หรือนโยบายอย่างไร ในการพัฒนาวัดไทยในต่างแดน

รัฐบาลไทยควรกำหนดนโยบายด้านงบประมาณให้กับวัดไทยต่างแดนอย่างต่อเนื่องตลอดจนประสานกับรัฐบาลฮ่องกง/สิงคโปร์ ในการช่วยเหลือวัดในด้านภาษีและออกกฎหมายพิเศษเฉพาะให้แก่วัดไทย เช่น กฎหมายคุ้มครองพระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดไทยต่างแดน โดยร่วมกับรัฐบาลฮ่องกง/สิงคโปร์ สวัสดิการต่าง ๆ และการลดภาษีจากการนำเข้าอุปกรณ์ต่าง และสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลฮ่องกง/สิงคโปร์ ทางด้านการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารกิจการ

พระพุทธศาสนา การแต่งตั้งสมณศักดิ์ ให้เป็นเช่นเดียวกับประเทศไทย และมหาเถรสมาคม รัฐบาลไทย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรมีโครงการ กิจกรรมอย่างต่อเนื่องมาที่วัดไทยในต่างแดน แนวทางด้านสภาพแวดล้อมและสถานที่ของวัดไทยในต่างแดนมีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชน ดังนั้นควรให้วัดไทยในต่างแดนเน้นเรื่องจากจิตภูมิทัศน์และสถานที่ของวัดให้มีความสงบร่มรื่นเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาแล้วเกิดความรู้สึกสงบทางจิตใจเพราะสถานที่ของวัดถือเป็นหน้าตาบ้านแรกที่พุทธศาสนิกชนได้สัมผัสหากเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีแล้วย่อมส่งผลต่อจิตใจและความรู้สึกที่จะไม่ยอมมาทำบุญที่วัดอีก แนวทางด้านกิจกรรมต่อชุมชนมีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในเขตพื้นที่ควรให้วัดควรจัดให้มีพิธีการทำบุญที่วัดเป็นประจำเพื่อให้พุทธศาสนิกชนและวัดได้มีความรู้สึกผูกพันและใกล้ชิดกันจากการที่ได้มาร่วมกิจกรรมการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอันเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวส่งผลให้สถาบันครอบครัวเกิดความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันทางสังคมมากยิ่งขึ้น

7.4 ข้อค้นพบทางทฤษฎี ประกอบด้วย ทฤษฎีปทัสฐาน (Normative Theory) โดยมีทฤษฎีปทัสฐานเป็นศูนย์กลาง และมีทฤษฎีบริหารธุรกิจ ทฤษฎีการปรับตัว อยู่โดยรอบ ข้อค้นพบทางทฤษฎี เป็นการผสมผสานกันระหว่างทฤษฎีปทัสฐาน พบว่า ปัจจัยสำคัญที่จะให้วัดดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ต้องนำแนวคิดปทัสฐานเริ่มต้นจากความเลื่อมใสศรัทธาเป็นที่ตั้ง เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในวัดหรือพระพุทธศาสนาก็จะเข้าวัดทำบุญ ส่วนการดำเนินการของวัดเพื่อให้คนนิยมชมชอบวัดจะใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ แนวคิดทางการตลาด เช่น การจัดกิจกรรม มีผลิตภัณฑ์ มีโลโก้ มีการประชุมสัมมนา เป็นต้น และผสมผสานกับทฤษฎีการปรับตัว คือการปรับตัวขององค์การภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น มีแอปพลิเคชัน มีเฟสบุ๊ค มีวิธีการตามกระแสโลกปัจจุบัน วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถนำการตลาดมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ได้ และสามารถนำผลการวิเคราะห์มาบูรณาการมาสร้างเป็นวิธีการทางการตลาดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้พระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้ โดยใช้ส่วนผสมทางการตลาด ประกอบด้วย Product ผลิตภัณฑ์ คือ พระธรรมคำสอน ต้องทำให้เข้าใจ ศาสนวัตถุ ศาสนธรรม โบราณสถาน ต่าง ๆ People or Employee ด้านบุคคล พระภิกษุที่จำพรรษาภายในวัด ผู้ที่ปฏิบัติงานตำแหน่งต่าง ๆ ของวัด ตลอดจนผู้นำชุมชนลูกศิษย์ จะต้องมีความสามารถในการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ Process ด้านกระบวนการ เป็นกิจกรรมต้องทำให้กลุ่มเป้าหมายได้มาซึ่งพระธรรมให้เป็นขั้นตอนที่สั้นและง่ายที่สุด Physical Evidence and Presentation ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยการตกแต่งสถานที่ให้มีความร่มรื่น เงียบสงบ ปลอดภัย และควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพียงพอ Promotion ด้านการส่งเสริมทางการตลาด วัดต้องมีการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โดยใช้ทุกเครื่องมือในการจูงใจที่เหมาะสมกับชีวิตของคนปัจจุบัน และ Place ด้าน

ช่องทางการจัดจำหน่าย ควรใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแพร่ธรรมะ เพื่อให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยออกแบบสื่อให้สวยงาม มีเนื้อหาที่เพลิดเพลินเข้าใจง่าย โดยได้ข้อสรุปความยั่งยืนของวัดไทยในต่างแดน = ทฤษฎีปทัสถาน + ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ+ ทฤษฎีการปรับตัว รายละเอียดดังแผนภาพ

8. อภิปรายผลการวิจัย

8.1 ผลการวิจัยพบว่า วัดไทยในต่างแดน มีความเจริญรุ่งเรืองดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ต้องนำแนวคิดปทัสถานเริ่มต้นจากความเลื่อมใสศรัทธาเป็นที่ตั้ง ผู้วิจัยให้เหตุผลเชิงตรรกะวิทยาว่า เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในวัดหรือพระพุทธศาสนาก็จะเข้าวัดทำบุญ ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของธนดล ภูชนะศิริ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องความประทับใจ ความศรัทธา และการบริจาคของผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง พบว่า “ความประทับใจและความศรัทธา” ทั้งจากความสะอาด ความเป็นระเบียบ การบริหารความสะอาด สังคมและบรรยากาศภายในวัด ความเคร่งครัดในการรักษาศีลของพระสงฆ์ และภาวะผู้นำของบุคคลสำคัญของวัด

8.2 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการของวัดเพื่อให้คนนิยมชมชอบนั้น วัดจะต้องใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ ผู้วิจัยให้เหตุผลเชิงตรรกะวิทยาว่า การนำทฤษฎีการบริหารธุรกิจมาใช้ โดยเฉพาะแนวคิดทางการตลาด เช่น การจัดกิจกรรม มีผลิตภัณฑ์ มีโลโก้ มีการประชุมสัมมนา เป็นต้น ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของชินัญ ทรอมรสิริ (2555) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการทางตลาด” พบว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถนำการตลาดมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ได้ และสามารถนำผลการวิเคราะห์มาบูรณาการมาสร้างเป็นวิธีการทางการตลาดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้พระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้ ภายใต้สังครามที่เกิดขึ้นระหว่างศาสนาและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นใหม่มากมาย โดยการตลาดเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ศาสนามากที่สุด คือ การตลาดเพื่อสังคม กลยุทธ์หลัก คือ ต้องการให้มีการศึกษาแก่คณะสงฆ์ ทั้งความรู้ทางธรรมและทางโลก รวมถึงอบรมกิริยามารยาท และให้เรียนรู้ยุทธวิธีการเผยแผ่ด้วยการตลาด โดยส่วนผสมทางการตลาด ประกอบด้วย 7 P's ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ คือ พระธรรมคำ

สอน ต้องทำให้เข้าใจ ด้านบุคคล คือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ในองค์กร ทุกคนจะต้องมีความสามารถในการให้บริการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ด้านกระบวนการ ต้องทำให้กลุ่มเป้าหมายได้มาซึ่งพระธรรมให้เป็นขั้นตอนที่สั้นและง่ายที่สุด ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยการตกแต่งสถานที่ให้มีความร่มรื่น เงียบสงบ ปЛОกโปร่ง และควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพียงพอ ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ควรทำให้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โดยใช้ทุกเครื่องมือในการจูงใจที่เหมาะสมกับชีวิตของคนปัจจุบัน ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแพร่ธรรมะ เพื่อให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยออกแบบสื่อให้สวยงาม มีเนื้อหาที่เพลิดเพลินเข้าใจง่าย ด้านราคา ต้องทำให้เนื้อหาธรรมะเข้าใจได้ง่ายขึ้น และต้องใช้สื่อที่หลากหลาย เพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าถึงธรรมะได้ง่ายที่สุด

8.3 ผลการวิจัยพบว่า การดำรงอยู่วัดไทยในต่างแดนต้องใช้ทฤษฎีบริหารธุรกิจดังกล่าวข้างต้นจะต้องผสมผสานกับทฤษฎีการปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ผู้วิจัยให้เหตุผลเชิงตรรกะวิทยาว่า การนำแอปพลิเคชัน มีเฟสบุ๊คมีวิธีการตามกระแสโลกปัจจุบัน วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาสามารถนำการตลาดมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ได้ และสามารถนำผลการวิเคราะห์มาบูรณาการมาสร้างเป็นวิธีการทางการตลาดในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เพื่อให้พระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้ ภายใต้สงครามที่เกิดขึ้นระหว่างศาสนาและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นใหม่มากมาย โดยการตลาดเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ศาสนามากที่สุดคือ การตลาดเพื่อสังคมกลยุทธ์หลักคือ ต้องการให้มีการศึกษาแก่นะสงฆ์ทั้งความรู้ทางธรรมและทางโลกรวมถึงอบรมกิริยามารยาท และให้เรียนรู้ทฤษฎีการเผยแพร่ด้วยการตลาด ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหามานตรี ศรีบุญชู (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2551-2560) ผลการวิจัยพบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ เผยแพร่ทาง Web site ใช้ภาษาให้ร่วมสมัย อาจทำเป็นสิ่งพิมพ์เป็นเล่มเล็ก ๆ ที่สะดวกในการหยิบอ่าน ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อการสร้างเครือข่ายกระจายการเผยแผ่ไปบังจุดต่าง ๆ โดยยึดหลักอุดมการณ์ตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงปฏิบัติไว้

8.4 ผลการวิจัยพบว่า ในการส่งเสริมและสนับสนุนวัดไทยในต่างแดนตลอดจนการบริหารและการจัดการและการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น รัฐบาลไทยควรกำหนดนโยบายด้านงบประมาณให้กับวัดไทยต่างแดน ผู้วิจัยให้เหตุผลเชิงตรรกะวิทยาว่า รัฐบาลไทยต้องประสานความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลท้องถิ่นเพื่อให้การสนับสนุนงานของคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ เช่น งบประมาณ การดูแลพระสงฆ์ การสนับสนุนวัดในด้านการเผยแผ่ เป็นต้น ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระราชปริยัติโมลี (ไพฑูริย์ วิบุโล) (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ารัฐบาล ควรสนับสนุน

ให้พระสงฆ์ได้อบรมคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนรัฐบาลควรสนับสนุนการปรับปรุงวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนควรทำให้วัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมผู้บริหารโรงเรียนควรนิมนต์ พระสงฆ์ไปสอนศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนรัฐบาลควรส่งเสริมงบประมาณในการส่งเสริม โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรู้รอบด้านทั้งทางโลกและทางธรรมสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันหยุดราชการหรือวันนักขัตฤกษ์เพื่อเป็นการปฏิบัติธรรมของครอบครัวพระสงฆ์ต้องเคร่งครัดในพระธรรมวินัยเป็นแบบอย่างของพุทธศาสนิกชนพระสงฆ์ต้องจัดการอบรมคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอทางหน่วยงานต้องมีการบริการพระสงฆ์เวลาออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านการสาธารณูปการพระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สงบการก่อสร้างไม่ควรสร้างเกินความจำเป็นของวัดควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการก่อสร้างใด ๆ ควรเป็นส่วนที่ชัดเจนควรก่อสร้างกำแพงวัดเพื่อแบ่งเขตวัดออกจากบ้าน

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 จากผลการศึกษา พบว่าเกี่ยวกับมีความนิยมชมชอบวัดไทยในต่างแดน ส่วนใหญ่นิยมเกี่ยวกับด้านจิตใจ/อารมณ์การปลุกจิตสำนึกและกิจกรรมทางศาสนา เช่น การมาปฏิบัติธรรม กิจกรรมทอดผ้าป่า ทอดกฐิน วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันสงกรานต์ วันลอยกระทง เป็นต้น ดังนั้นวัดไทยในต่างแดน ควรมีการประสานความร่วมมือ ตลอดจนสร้างเครือข่ายกับ ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน เพื่อดำเนินการกิจกรรมทางวันสำคัญทางศาสนา และเน้นให้เกิดกิจกรรมที่จะสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมไทย ทั้งนี้ควรมีการนำเสนอมหาเถรสมาคม รัฐบาล โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการออกกฎ ระเบียบ มติต่าง ๆ ในดำเนินการต่อไป

9.1.2 จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจุบันวัดไทยในต่างแดน ได้รับความนิยมชมชอบเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นควรลดการจำหน่าย เช่า วัดถุมงคล และเพิ่มเติมการศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าให้มากขึ้น ควรมีการนำเสนอมหาเถรสมาคม รัฐบาล โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการออกกฎ ระเบียบ มติต่าง ๆ ในดำเนินการต่อไป เพื่อให้ระงับ หรือปฏิบัติให้เป็นรูปแบบเดียวกัน

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ผลการศึกษา พบว่า วัดไทยในต่างแดน ดำรงอยู่ได้เป็นอย่างดี เพราะมีความร่วมมือของผู้นำชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมภายในวัด การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การทำให้วัดมีชื่อเสียง การที่วัดมีสิ่งจูงใจ การจัดกิจกรรมของวัด และการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารต่าง ๆ ดังนั้นวัดไทยในต่างแดน ควรมีการดำเนินการดังนี้ ควรมีการสร้างเครือข่ายกับผู้นำชุมชนอย่างแนบแน่น ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเผยแพร่ธรรมะ ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เข้าถึงได้ทุกกลุ่ม และควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัดให้ราบรื่น สงบ และทำให้เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม หรือเยี่ยมชมวัด

9.2.2 วัดไทยในต่างแดนควรมีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาวัดและพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างวัดไทยในต่างแดนกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

9.3.2 ควรศึกษารูปแบบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้แห่งความสุขที่มีความน่าสนใจและมีขีดความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เชิงพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรมในชุมชน

9.3.3 ควรศึกษาถึงสื่อออนไลน์สื่อใหม่ในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นหากจะมุ่งใช้สื่อร่วมสมัยเหล่านี้ในการสื่อสารด้านพุทธศาสนาอย่างจริงจังจำเป็นต้องการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันสถานการณ์ของสื่อในยุคปัจจุบัน

9.3.4 ควรทำการศึกษาบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในการทำนุบำรุงศาสนาโดยศึกษาจากประชากรในพื้นที่ชุมชนในแต่ละวัดไทยในต่างแดน

10. บรรณานุกรม / เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2559). สถิตินักท่องเที่ยว ปี 2559. 8 พ.ย. 2559

ชินัญ ทรอมรสิริ , แนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการทางตลาด, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , 2555) ,บทคัดย่อ.

ทะนงชัย บุรณพิสุทธิ์. (2545).หน้า 1. บทบาทวัดกับชุมชนเมือง ในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธนดล ภูชนะศิริ (2558). นักวิชาการอิสระความประทับใจ. ความศรัทธา และการบริจาคของผู้ปฏิบัติ
ธรรมที่วัดแห่งหนึ่งในภาคกลาง. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา ปีที่ 3 ฉบับที่ 2.

มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระมหามนตรี ศรีบุญสูง.(2550). แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสาย
ต่างประเทศในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2551-2560). (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร

พระราชปริยัติโมลี (ไพฑูริย์ วิปโล). (2554) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครอง
คณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร

สมบุญ สุธาสาราย. (2527). พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม .
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

เอมอร เจียรมาศ. (2548). หน้า 38 สังคมวิทยา ภาควิชาสารัตถศึกษา.คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Kotler, P. (2000). Marketing management: Analyzing consumer marketing and Buyer
behavior (The Millennium). New Jersey: Prentice Hall.

11. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณในความเมตตาและให้ความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูงจากศาสตราจารย์ ดร.
วรเดช จันทรศร อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ท่านเป็นผู้มีคุณูปการอย่างสูงกับผู้วิจัย ซึ่งเป็นผู้จุดประกาย
ความคิดให้คำปรึกษา คำชี้แนะ ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.
สมบุญ สุธาสาราย ท่านกรุณาให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำ ตลอดจนคำชี้แนะแก้ไขข้อบกพร่องในการ
ดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วงและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.อุมหาฤทัย
วรรณศรี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่คอยติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ปัญญาพัฒน์ศักดิ์ดา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อติพร เกิดเรือง ที่กรุณา
ให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่อง และตรวจสอบ ในการทำงานให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระพรหมมุนี ที่ปรึกษาสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไป
ต่างประเทศ (ธรรมยุต) และพระเดชพระคุณ พระเทพรัตนมุนี รองประธานสำนักงานกำกับดูแลพระ
ธรรมทูตไปต่างประเทศ (มหานิกาย) เจ้าอาวาสวัดไทยในเขตปกครองพิเศษฮ่องกง ประเทศ
สาธารณรัฐประชาชนจีน และเจ้าอาวาสวัดไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์